

FEMİNİST SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN KADINA YÖNELİK ŞİDDET İLE MÜCADELEDEKİ ROLÜ*

Seda TOPGÜL** & Emre KOL*** & Selin METİN****

Öz

Bu çalışmanın amacı kadına şiddet ile mücadele eden sivil toplum örgütlerinin feminist sosyal hizmet bağlamında incelenerek, kadına yönelik şiddete ilişkin görüşlerinin ortaya konulmasıdır. Çalışmaya belirlenen kadın odaklı çalışan dört sivil toplum örgütünden görüşmeyi kabul eden dört sosyal çalışmacı katılmıştır. Çalışmaya katılan sivil toplum örgütlerinin 3'ü vakıf, 1'i dernek statüsündedir. Araştırmada yer alan Sivil Toplum Örgütleri; Kadın Dayanışma Vakfı, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) ve Kamer Vakfı'dır (Kadın Merkezi Vakfı). Çalışmada, özne olarak katılımcı kadınların çalıştıkları kurumdaki deneyimlerini anlamlandırması temeline dayanan yorumcu-insancı yaklaşım kullanılmıştır. Verilerin deşifre edilmesinin ardından manuel olarak temalaştırılmış beş adet analiz birimi oluşturulmuştur. Tematik analiz birimleri üzerinden anlamlandırma ve yorumlar gerçekleştirilmiştir. Buna göre ortaya çıkan temalar; sivil toplum örgütlerinin kadın sorunlarına ilişkin bakış açısı, kadına yönelik şiddete ilişkin bakış açısı, kadına yönelik şiddetin kaynağı, sivil toplum örgütü'nün feminist sosyal hizmet ile ilişkisi ve sivil toplum örgütü'nün devlet uygulamalarına bakış açısı şeklindedir. Araştırmanın bulgularına göre; kadına şiddet ile mücadele eden sivil toplum örgütleri kadınların güçlenmesi ve yasaların uygulanması için feminist sosyal hizmet çerçevesinde savunuculuk çalışmaları yapmaktadır. Kadına şiddet ile mücadele eden sivil toplum örgütleri, çalışmalarını savunuculuk ekseninde, kadın dayanışmasından ziyade destek anlayışı ile gerçekleştirmektedir. Kadın sorunlarının temelinde de erkek egemen toplumsal düzen ve söylemlerin olduğu, ayrıca kadınlar için yapılan her türlü düzenlemenin yine erkekler tarafından erkek bakış açısı ile yapıldığı ortaya çıkan bir diğer sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Feminist Sosyal Hizmet, Sivil Toplum Örgütü, Kadına Şiddet, Kadının Güçlenmesi, Sosyal Hizmet.

*Bu makale, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tarafından kabul edilen yüksek lisans tezinin bulgularından üretilmiştir. Etik Kurul onayından geçmiştir.

** Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, sedatopgul@akdeniz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1649-1732>

***Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ekol@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3242-6925>

**** Sosyal Hizmet Uzmanı, Adalet Bakanlığı-İsparta Adliyesi, İsparta Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, selinmetin98@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2299-7054>

THE ROLE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN FROM A FEMINIST SOCIAL WORK PERSPECTIVE

Abstract

This study aims to examine civil society organizations combating violence against women within the context of feminist social work and to elucidate their views on violence against women. Four social workers employed by four women-focused civil society organizations agreed to participate in the study. Three of the participating civil society organizations are foundations, and one is an association. The Civil Society Organizations involved in the research are the Women's Solidarity Foundation, Purple Roof Women's Shelter Foundation, Association for the Prevention and Rehabilitation of Violence (İMDAT), and Kamer Foundation (Women's Center Foundation). In the study, an interpretive-constructivist approach based on participants' interpretation of their experiences in their workplaces was utilized. After decoding the data, five thematic analysis units were manually constructed. Interpretation and comments were made based on thematic analysis units. The emerging themes include civil society organizations' perspectives on women's issues, perspectives on violence against women, the source of violence against women, the relationship of civil society organizations with feminist social work, and civil society organizations' perspectives on government practices. According to the findings of the research, civil society organizations combating violence against women conduct advocacy work within the framework of feminist social work for the empowerment of women and enforcement of laws. Civil society organizations combating violence against women conduct their work with a support-oriented approach rather than solely based on female solidarity. Another result is that male-dominated social order and discourses are at the root of women's issues, and any regulations made for women are also made from a male perspective.

Keywords: *Feminist Social Work, Civil Society Organization, Violence Against Women, Women's Empowerment, Social Work.*

Giriş

Sosyal hizmet; sosyal değişimi, insan ilişkilerinde sorun çözmeyi ve insanların refahını artırmak için güçlenmesini ve özgürleşmelerini savunan bir meslek ve disiplindir. Mesleğin gerekliliklerini yerine getirirken, insanların çevreleri ile etkileşimlerinde insan davranışları ve sosyal sistem teorilerini, sosyal hizmet müdahalelerini kullanmaktadır. Temel hedefi ise insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini sağlamaktır. Sosyal hizmet uzmanları cinsiyet eşitsizliği ile mücadelede önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği 1973 yılındaki kongresinde uzmanlığın temel ilgi alanlarından olan yoksulluk ve ırkçılık kavramlarına cinsiyetçiliği de eklemiştir. Ayrıca Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi lisans ve yüksek lisans programlarına kadın sorunları ile ilgili denklik getirmiştir. Uygulama açısından da uzmanlar daha çok kadınlarla çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı müracaatçı gruplarına baktığımızda; engelli,

yaşlı, yoksul, mülteci, hükümlü veya eski hükümlü gibi grupların bulunduğu görülmektedir. Bu grupların içerisinde de kadınlar ağırlıklı olarak bulunmaktadır. Bu nedenle feminist hareketler ile feminist sosyal hizmet uygulamaları oldukça önemli hale gelmiştir (Akgün, 2020, s. 58).

Özellikle feminist akımların akademik ağırlıklı çalışılmaya başlandığı 1970’li yıllardan sonra, 1990’ların ortalarında feminist teoriler ile sosyal hizmetin bütünleşmesinden geliştirilen teorik bir çerçeve ve uygulamalar ortaya konmaya başlanmıştır. Feminizmde olduğu gibi feminist sosyal hizmet de tek bir mutlak hakikatte duran yekpare bir düşünce okulu değildir. Genel olarak liberal, radikal ve sosyalist feminizm olmak üzere üç grup bulunmaktadır. Bu ana akım gruplar daha sonra kültürel feminizm, ekofeminizm, post-modern feminist teori vb. gibi bazı alt gruplara dönüşmüştür (Saulnier, 2000, s.7). Her feminist kesimin kadınlara yönelik adaletsizliğin ve baskının özüne, cinsiyet adaletsizliğini ortadan kaldırmaya yönelik yaklaşım ve stratejiye dair farklı bakış açıları bulunmaktadır. Ancak ortak nokta, kadınların haklarına saygı göstermekten geçmektedir. Feminist Sosyal Hizmet Teorisi ve Uygulaması kitabı ile Lena Dominelli (2002, ss. 40-50), feminist sosyal hizmeti, kadınları hem bireysel, grup, organizasyon üyesi hem de toplum olarak güçlenmenin başlangıç noktası olarak toplumsal cinsiyet adaletsizliği ve bu adaletsizliğin ortadan kaldırılmasıyla ilgili bir sosyal hizmet uygulamaları alanı olarak tanımlamaktadır. Kadınların refahını kendi tanımladıkları şekilde iyileştirmek için çaba harcamaktadır. Feminist sosyal hizmetin amacı, kadınlara yönelik yaygın ve sistematik ayrımcılığı kanıtlayan gerçeklerle karşı karşıya kalan deneyimler ve araştırmalara dayanarak, kadınların kontrol ve kontrol etme kaynakları, becerileri ve inançlarını geliştirmelerini sağlayan eşitlikçi değerlere göre yardım ilişkisini inşa etmektir (Dominelli, 2002, s. 55).

Feminist sosyal hizmet uygulamaları geleneksel sosyal hizmet uygulamalarına karşı çıkmaktadır. Feminist sosyal hizmet uygulamalarının geleneksel sosyal hizmet uygulamalarından ayrılmasının nedenlerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- Erkeklerin tecrübeleri ile kadınların sorunlarını çözmek zor olmaktadır.
- Kadınların farklı yaşam tarzlarını ve topluma katkılarını tanıma, anlama ve değer vererek evrensel standartlar ortaya koymak.
- Ataerkil cinsiyet ilişkilerinin erkekler, kadınlar, farklı cinsel yönelimler ve çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirmek ve konu üzerinde çalışmak.
- Kamusal ve özel alanda patriarkanın kadınlar, erkekler ve çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirmek.
- Bağımlılığı yeniden kavramsallaştırmak.
- Eşitlikçi ilişkiler kurarken yanlış eşitlik tuzaklarından kaçınmak.
- Kadınların güçlerini ve yapabilirliklerini kutlamak.

- Genellikle kadınların yaptığı bakım işine değer vermek ve kadınların içinde bulunduğu koşullarda reform yapmak.
- Toplumunu yeniden inşa etmek.
- Cinsiyetin sosyal yapısını göz önünde bulundurmak.
- Kadınların, çocukların ve erkeklerin ihtiyaçlarını farklı kılmak ve
- Güçsüzlerin baskıya karşı direnmelerinde değişim ajanı olmaktır (Akgün, 2020, s. 59).

Toplumsal cinsiyet sosyalleşme sürecinde şekillenmekte ve bir yaşam tarzı olarak cinsiyetlere verilen roller çerçevesinde öğrenilmektedir. Bu süreç bir tür eşitsizlik öğretimi şeklinde gerçekleşmektedir. Kanunlarda fırsat eşitliğine sahip olan kadın, düşüncede ve algıda erkekle eşit olarak görülmemektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı ataerkil sosyal yapıya karşı çıkış olarak, onun özellikle dişil cinsiyet üzerindeki sosyal baskısını anlatma çabasının sonucunda ortaya çıkan bir kavramdır ve her toplumun sosyal yapısı içerisinde değişen koşullarla yeniden üretilen bir sosyal inşadır. Toplumsal cinsiyet kavramı esas olarak kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsiz görev dağılımına atfen ortaya çıkmıştır. Esas olarak ayrımcılığı ifade etmektedir. Bu ayrımcılığın ortadan kaldırılması için toplumlarda cinsiyet eşitliği çalışmaları gerçekleştirilmektedir (Kahraman Güloğlu, 2020, ss. 117-118).

Toplumsal cinsiyet eşitliği bir bireyin fırsatlara kaynaklara, hizmetlere erişimde cinsiyeti nedeni ile ayrımcılığa uğramaması, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada, toplumun kaynaklarına ve hizmetlerine erişiminde diğer bireyler ile eşit fırsatlara sahip olması olarak tanımlanabilir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik üç farklı kavramlaştırma yapılmaktadır. Bunlardan ilki kadın ve erkeğin aynı olduğu anlayışı üzerine inşa edilen eşitlik söylemidir. Bu bağlamda eşitlik hem kadın hem de erkeğe eşit davranmayı gerekli kılmaktadır. Bu eşitlik anlayışına eleştiri ise erkekliğin norm olarak ele alınması ve bu norm üzerinden kadını eşit kılmaya çalışmaktır. Bu eleştiriden yola çıkarak da kadın ve erkek arasındaki farklılığa vurgu yapan başka bir kavramlaştırma yapılmıştır. Bu kavramlaştırma toplumsal cinsiyet olarak adlandırılmakta olup kadın ve erkeğin farklılığına vurgu yapmaktadır. Toplumsal cinsiyet, kadınların erkeklerden farklı değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Üçüncü yaklaşım ise toplumsal cinsiyet ilişkilerinin dönüştürülmesi yaklaşımıdır. Tüm bu yaklaşımların tek tek uygulanması yerine birbirini destekleyici şekilde uygulanması önemlidir (Topgöl, 2022, s. 203).

Feminist sosyal hizmet içerisinde özellikle kadınların karşı karşıya kaldığı sorunlarda kadının güçlenmesi çerçevesinde sivil toplum örgütlerinin de ayrı bir yeri ve işlevi bulunmaktadır. Her ne kadar sosyal hizmet literatüründe kavramsal ya da kuramsal olarak güçlendirme kavramı kullanılsa da, güçlendirme hiyerarşik ve tek yönlü baskıcı bir üst dil oluşturmaktadır. Bu dil feminist yaklaşıma aykırı olup, feminizm yatay ilişki etrafında kadını eyleyen bir özne olarak görmektedir. Bu nedenle güçlendirme yerine “kadının güçlenmesi” kavramının kullanılması gerekmektedir. Bir kurum ya da bir kişinin üstten bastırılarak kadını dönüştürmesi değil, bir özne

olarak kadının bunu bilinçli olarak istemesinin ortamı yaratılarak kadının güçlenmesi önem kazanmaktadır. Bu çerçevede çalışmada güçlendirme yerine güçlenme sözcüğü kullanımı tercih edilecektir.

1. KADININ GÜÇLENMESİNDE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN YERİ

Sivil toplum örgütü, genellikle kar amacı gütmeyen, toplumun belirli bir ihtiyacını veya çıkarını temsil eden ve belirli bir amacı gerçekleştirmek için kurulan, bağımsız ve özerk yapılar olarak tanımlanır. Bu örgütler, toplumun çeşitli kesimlerinden gelen bireyler veya gruplar tarafından kurulabilir ve genellikle belirli bir amaç etrafında bir araya gelirler. Sivil toplum örgütlerinin bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler; kar amacı gütmeme, toplumun ihtiyaçlarına cevap verme, bağımsızlık ve özerklik, toplumsal değişim ve aktivizmdir.

- **Kar Amacı Gütmeme:** Sivil toplum örgütleri, genellikle kâr amacı gütmeyen yapılar olarak faaliyet gösterirler. Kar amacı gütmeyen olmaları, öncelikle toplumun çıkarlarına odaklanmalarını sağlar.

- **Toplumun İhtiyaçlarına Yanıt Verme:** Sivil toplum örgütleri, genellikle belirli bir toplumsal ihtiyacı karşılamak veya bir toplumsal sorunu çözmek için kurulur. Bu ihtiyaçlar geniş bir yelpazede olabilir, örneğin eğitim, sağlık, çevre koruma, insan hakları, kadın hakları gibi.

- **Bağımsızlık ve Özerklik:** Sivil toplum örgütleri, genellikle devletten veya özel sektörden bağımsız ve özerk yapılar olarak faaliyet gösterirler. Bu özgürlükleri, örgütlerin belirli bir amacı gerçekleştirmek için etkili bir şekilde çalışabilmesini sağlar.

- **Toplumsal Değişim ve Aktivizm:** Sivil toplum örgütleri, toplumsal değişim ve aktivizm için önemli bir rol oynarlar. Bu örgütler, belirli bir toplumsal sorunun çözümü için çalışırken, genellikle kamuoyunu bilgilendirme, farkındalık yaratma, kampanyalar düzenleme gibi aktivitelerde bulunurlar (Erözden, 2005, s. 186).

Sivil toplum örgütleri, demokratik süreçlerde önemli bir rol oynarlar ve toplumun çeşitli kesimlerinin sesini duyurmasına ve temsil edilmesine yardımcı olurlar. Ayrıca, sivil toplum örgütleri, toplumda katılımı artırır, hükümeti denetler, kamu politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunur ve toplumsal değişimi teşvik ederler. “Sivil toplum örgütleri demokratik mücadele aracıdır”, sivil toplumun demokratik süreçlerdeki önemli rolünü ve demokratik değerleri destekleme ve toplumsal değişim için mücadele etme kapasitesini vurgular. Bu örgütler, demokrasinin güçlenmesine ve sürdürülmesine katkıda bulunurlar.

İnsanların birbiri ile ilişki kurması ve bunu devam ettirmesi, bireylerin kendi başlarına başaramayacakları ya da büyük zorluklarla başaracakları şeyleri birlikte yapabilme imkanı sağlamaktadır. Bu iletişim ağları bireyler için bir kaynak oluşturmaları sebebi ile bir sosyal sermaye oluşumu olarak

görülmektedir. Sosyal sermaye iki kelime ile özetlenmektedir: ilişkiler önemlidir (Field, 2008, s. 2). Sosyal sermaye bireysel amaçlara ulaşmak için değerlendirilen araç olarak kabul edildiğinden kaynak değil sermaye olarak adlandırılmaktadır (Dögerlioğlu, 2005, s. 40). Amerikalı siyaset bilimci Robert D. Putnam sosyal sermayeyi kısaca: “*Sosyal kurumun koordine edilmiş eylemleri kolaylaştırarak toplumun etkinliğini arttıran güven, normlar ve iletişim ağları gibi özellikleridir.*” şeklinde tanımlamaktadır (Field, 2008, s. 5).

Sosyal sermaye sivil toplum içerisinde, yani devlet ve ekonominin arasında bir yerde kurumların oluşması ile tanımlanmıştır. Kurumlara üyelik ve bu üyeliğin sevk ettiği yurttaşlık bilinci kurum üyelerinin birbirine güven duyması ile olumlu bir yayılma etkisi yaratmaktadır. Ayrıca yayılma etkisi sadece kurum üyeleri ile sınırlı kalmamakta, çok daha genel bir güven kültürünü ortaya çıkarmaktadır. Güven, normlar ve bağlantılar gibi güçlenmeye meyillidir. Ortak eylemler evrilmeye yatkın oldukları için kendilerini güçlendiren bir denge yaratırlar. Bu yüzden kurumların değişen etkilerine odaklanarak sivil toplum ile ekonomik ve siyasal performans arasındaki ilişki önemlidir (Fine, 2008, ss. 146-148).

Sosyal ağlar mikro ve makro düzey arasında köprü kurma imkanı sağlamakla birlikte, küçük ölçekli ağlardaki ilişkileri büyük ölçekli ağlara dönüştürüp yeniden küçük gruplara katkı sağlamaktadır (Granovetter, 1973, s. 1360). Putnam (2000) sosyal sermayeyi, bireylerin birbirleriyle olan ilişkileri ve bu ilişkilerin oluşturduğu ağlar olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, sosyal sermayenin bağ kurma (bağlayıcı) ve köprü kurma (köprü oluşturan) şeklinde iki ana bileşenden oluştuğunu ifade etmektedir. Bağ kuran diğer bir deyişle bağlayıcı sosyal sermaye, aynı sosyal grup içerisindeki güçlü ve yakın bağları ifade etmektedir. Bu tür bağlar aile üyelerinden yakın arkadaşlara aynı etnik ve dini gruptan insanlara kadar benzer geçmişe, değerlere ve kimliklere sahip bireyler arasında oluşmaktadır. Bağ kurma işlevi grubun iç dayanışmasını ve karşılıklı desteğini arttırmaktadır. Grup üyeleri arasında güçlü bir dayanışma ve birlik hissi yarattığı için homojen grupları sağlamlaştırma eğilimi bulunmaktadır. Bu nedenle “sosyolojik bir yapışkan çeşidi” olarak, karşılıkları desteklemek ve dayanışmayı sürdürmek için elverişlidir (Field, 2008, s. 45). Bu nedenle bağ kurma işlevinin toplumsal etkileri oldukça önemlidir. Bireylerarası destek ve dayanışma kriz dönemlerinde hayati olabilmektedir. Ancak sadece bağ kurma sosyal sermayesi olan topluluklar, dışa kapalı ve yeni fikirlere, farklı insanlara karşı hoşgörüsüz olabilirler. Bu nedenle Putnam, hem bağ kurma hem de köprü oluşturma sosyal sermayesinin dengeli bir şekilde geliştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır (Field 2008, s. 51). Putnam’a göre köprü kurma işlevi farklı sosyal gruplar arasındaki bağlantıları ifade etmektedir. Bu tür bağlar ise farklı geçmişlere, kimliklere ve sosyal ağlara sahip bireyler arasında oluşmakta ve toplumsal uyumu ve işbirliğini teşvik etmektedir. Sosyal sermayenin bağ kurma işlevi “sosyolojik bir yapışkan” niteliğinde iken, köprü

kurma işlevi “sosyolojik bir koruyucu ve temizleyici” olarak değerlendirilmektedir (Field, 2008, s. 45). Sosyal sermayenin köprü oluşturma işlevi, insanları kendilerinden çok daha farklı bir döngüde hareket eden daha uzaktaki tanıklara bağlamaktadır. Bu tür bağlar, sadece belirli gruplar içindeki dayanışmayı artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun genelinde bir uyum ve işbirliği kültürü yaratır. Köprü kurma bağlarının güçlenmesi, toplumların daha dirençli, yaratıcı ve kapsayıcı olmasını sağlamaktadır. Putnam’a göre sosyal sermayenin bağ kurma işlevi “geçinmek” için, köprü kurma işlevi “başarılı olmak” için önemlidir (Putnam, 2000; Field, 2008, s. 92; Topgül, 2014).

Putnam’ın teorisi çerçevesinde, başarılı bir sivil toplum örgütünün hem bağ kurma hem de köprü kurma işlevlerini dengeli bir şekilde yürütmesi beklenmektedir. Bu, örgütün hem iç dayanışmasının güçlenmesine hem de toplumsal düzeyde geniş bir uyum ve işbirliği ağı oluşturmaya olanak tanımaktadır. Sivil toplum örgütleri demokratik mücadelenin araçlarıdır. Bu örgütler, bağ kurma ve köprü kurma işlevlerini çeşitli şekillerde gerçekleştirebilir. Örneğin, bir yerel kadın kooperatifi (bağ kurma) uluslararası kadın hakları örgütleri ile işbirliği yaparak (köprü kurma) daha geniş bir etki yaratabilir.

Bu çerçeveden bakıldığında, kadına yönelik şiddet ile mücadele eden sivil toplum örgütlerinin de aynı amacı paylaşan bireyler arasında dayanışmacılık ve destek temeline dayalı bir bağ kurduğunu ifade edebiliriz. Kadına yönelik şiddet ile mücadele eden sivil toplum örgütleri, kadına yönelik şiddetin yok edilmesi için hem kadınların farkındalıklarını arttırmaya çalışmakta, hem de devletin sorumluluğunu yerine getirmesi konusunda mücadele etmektedir. Bu konuda Putnam’ın ifade ettiği gibi kadına karşı şiddet ile mücadele eden sivil toplum örgütlerinin; demokratik bir görev olarak şiddet gören kadın ve devlet mekanizmaları arasında da köprü kuran, birleştiren, aracı bir rol üstlenmesi beklenmektedir.

Kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi ve sivil topluma katılımının artırılması, uluslararası sürdürülebilir kalkınma politikasının temel odak noktası haline gelmiştir (Hibbs, 2022, s. 3). Kadınların güçlenmesinin uluslararası sürdürülebilir kalkınma gündemine ve literatürüne dâhil edilmesi aynı zamanda mevcut güçlenme araştırmalarının çoğunun Asya, Afrika ve Güney Amerika’daki ülkelerde kadınların ve kız çocuklarının ekonomik ve eğitimsel olarak güçlenmesine yönelik sivil toplum örgütü programlarına odaklandığı anlamına gelmektedir. Bu programlar özellikle mikrofinans yolu ile kadınların ekonomik anlamda güçlenmesine destek olmaktadır (Cheston ve Kuhn, 2002, s. 50). Kadınların psikolojik olarak güçlenmesine odaklanan sivil toplum örgütlerinin ise yeterince araştırılmadığı görülmüştür. Oysaki sivil toplum örgütleri ve toplumsal hareketler her zaman toplumsal değişimin itici güçleri olmuştur. Kadınların güçlenmesi ve eşit katılımın sağlanması büyük ölçüde hükümet ya da devlet dışı ortaklıklar anlamına gelen sivil toplum örgütlerine dayanmaktadır.

Kadınların güçlenmesi, kadınların içlerindeki gücü keşfetmesi ile özyeterlilik kazanımlarının bir bileşenidir. Kadının psikolojik olarak güçlenmesi, onların öncelikle karar verme gücüne, özgüvenine ve bilgisine sahip olduklarını fark etmelerini ve toplumda değişimi uygulamak için benzer hedeflerle işbirliği yapmaları anlamına gelmektedir (Zimmerman, 1995, s. 590). Putnam'ın da (2000, s. 60) belirttiği gibi, paylaşılan bir kimlik duygusuna, güvene ve yeniden etkinleştirildiğinde güçlenen güçlü bir topluluk duygusuna sahip olmak için kadınların psikolojik olarak güçlenmesinde sivil toplum örgütlerinin çok önemli bir yeri ve işlevi bulunmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı ve önemi açıklanarak, verilerin nasıl toplandığı ve analiz edildiğine dair bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı kadına şiddet ile mücadele eden sivil toplum örgütlerinin feminist sosyal hizmet bağlamında incelenerek, kadına yönelik şiddete ilişkin görüşlerinin açık uçlu sorular yolu ile tespit etmek ve değerlendirilebilmesidir.

Kadına yönelik şiddete ilişkin literatürde çok sayıda araştırma olup, feminist sosyal hizmet açısından kadın alanında çalışan sivil toplum örgütleri üzerine az sayıda çalışmanın olması literatüre katkı sağlama açısından önem taşımaktadır. Çalışma kadına yönelik şiddet ve sivil toplum örgütleri ilişkisinin sosyal hizmet bağlamında ele alınması açısından az sayıdaki araştırmalardan biridir.

2.2. Veri Toplama ve Verilerin Analizi

Çalışmada amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Çalışmaya belirlenen kadın odaklı çalışan dört sivil toplum örgütünden görüşmeyi kabul eden dört görüşmeci katılmıştır. Görüşmelerde ortaya çıkan bulgular kendini tekrarlamaya başladığı için görüşmeci sayısının yeterli olduğuna karar verilmiştir. Nitekim nitel çalışmalarda görüşmeci sayısından ziyade, görüşme içeriğinin kalitesi önem taşımaktadır. Çalışmaya katılan sivil toplum örgütlerinin 3'ü vakıf, 1'i dernek statüsündedir. Araştırmada yer alan Sivil Toplum Örgütleri; Kadın Dayanışma Vakfı, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) ve Kamer Vakfı'dır (Kadın Merkezi Vakfı). İlgili sivil toplum örgütlerinden birer sosyal çalışmacı ile online olarak Zoom programı üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 60 dakika sürmüştür. Yapılan görüşmeler kayıt altına alınarak, sonrasında yazıya dökülmüş ve analiz birimleri oluşturularak temalaştırılmıştır. Araştırma nitel araştırmaya uygun olan durum çalışması desenindedir. Çalışmada özne olarak katılımcı kadınların deneyimlerini anlamlandırması temeline dayanan

yorumcu-inşacı yaklaşım kullanılmıştır. Bu nedenle araştırmada veri toplamak amacı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak, derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Verilerin deşifre edilmesinin ardından manuel olarak temalaştırılmış beş adet analiz birimi oluşturulmuştur. Tematik analiz birimleri üzerinden anlamlandırma ve yorumlar gerçekleştirilmiştir. Tablo 1’de katılımcılara ait demografik bilgiler sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Görüşmeci	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hal	Eğitim Durumu	Sivil toplum örgütü	Örgütsel Pozisyon	Örgütte Yer Alma Süresi
A	Kadın	27	Bekâr	Lisans	Kadın Dayanışma Vakfı	Çalışan (Sosyal Çalışmacı)	3
B	Kadın	58	Evli	Yüksek Lisans	Mor Çatı	Gönüllü (Sosyal Çalışmacı)	10
C	Kadın	38	Evli	Yüksek Lisans	İmdat	Üye (Sosyal Çalışmacı)	4
D	Kadın	32	Evli	Yüksek Lisans	Kamer	Çalışan (Proje Birimi-Sosyal Çalışmacı)	3

3. BULGULAR

Görüşmeler kadına şiddet ile mücadelede önemli rol oynayan Kadın Dayanışma Vakfı, Mor Çatı, İmdat ve Kamer Dernekleri’nde görev alan dört sosyal çalışmacı ile gerçekleştirilmiştir. Her vakıf ve dernekten birer sosyal çalışmacı şeklinde dört ayrı kurumdan dört katılımcının görüşlerine yer verilmesinin nedeni, çalışmada katılımcı dengesinin gözetilmesidir. Görüşmeler internet ortamında Zoom programı aracılığı ile online görüşme olarak gerçekleştirilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler çerçevesinde yanıt aranan temel araştırma soruları şu şekildedir:

• Sivil toplum örgütlerinin kadın sorunlarına ilişkin bakış açısı nedir, kadın sorunlarını nasıl tanımlamaktadırlar?

• Sivil toplum kuruluşlarının kadına yönelik şiddete bakış açısı nedir, kadın yönelik şiddeti nasıl tanımlamaktadırlar, kuruluşlarda kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında uygulamalar mevcut mudur, mevcutsa bu uygulamalar nelerdir?

• Sivil toplum kuruluşlarının kadına yönelik şiddetin kaynağına ilişkin bakış açısı nedir, bu kaynağı nasıl ifade etmektedirler?

• Sivil toplum kuruluşları kuruluş amacı, uygulamaları çerçevesinde feminizmi nasıl tanımlamaktadır, uygulamalarında feminizm ne derece

etkilidir ve kuruluşların feminizme dayandığı noktalar mevcut mudur, mevcutsa nelerdir?

• Kadına yönelik şiddetle mücadelede sivil toplum kuruluşları olarak devletten beklentileri nelerdir? 6284 sayılı yasayı içeriği ve uygulanması noktasında yeterli midir? 6284 sayılı yasa hangi noktalarda eksik kalmaktadır? Bu sorulara ilişkin katılımcıların anlatıları çerçevesinde oluşturulan temaların analizlerini şimdi görelim.

3.1. Kadın Sorunlarına İlişkin Bakış Açısı

Kadın Dayanışma Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadın sorunlarına ilişkin bakış açısı; kadın sorunları erkek egemen anlayışla ilişkilendirilmektedir ve var olan otoritenin sarsılmaması için erkeklerin şiddete yöneldiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

“Biz çok temelinde şunu söylüyoruz, şiddet altında patriarkal, ataerkil dediğimiz bu erkek egemen sistemin bir şekilde sürdürülmesini, yeniden üretilmesini sağlayan bir araç olarak, kadınlar üzerinde kullanılan bir baskı mekanizması. Çünkü mesela 1993 yılından beri aralıksız danışma merkezi aracılığıyla başvurular alıyoruz, başvuran kadınlara ücretsiz destekler sağlamaya çalışıyoruz. Burada kadınların aktarımlarından hep şunu görüyoruz, kadınlar ne zaman kendi hayatları adına karar almak isteseler, evle ilgili alınan bir karara ortak olmak, fikirlerini söylemek ya da ayrılmak isteseler hep bu anlarda şiddete maruz kalıyorlar. O yüzden hep şey diyoruz... Kadınların üzerindeki beden, özellikle cinsellik üzerindeki erkek egemen iktidarın bir aracı olarak görüyoruz erkek şiddetini, sistematik bir şiddet olduğunu düşünüyoruz.” (A, 27, 3)

Görüldüğü üzere katılımcı kadın sorunlarını en temelde, kadınların yaşamakta olduğu toplumda mevcut olan ataerkil düzenin ortaya çıkardığı anlayışla ilişkilendirmektedir. Erkek egemen anlayışın oluşturduğu baskı, kadınların kendi kararlarını alabilmelerinin, kendi bedenleriyle alakalı söz sahibi olabilmelerinin önünde bir engel niteliğindedir ve kadınlar bu engele karşı çıktığında erkekler otoritelerinin sarsılmasının önüne geçmek adına şiddeti bir araç olarak kullanmaktadır.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadın sorunlarına ilişkin bakış açısı; kadın sorunlarını erkek egemen düzenin ortaya çıkardığı cinsiyet eşitsizliğiyle ilişkilendirmektedir.

“Mor Çatı, feministler tarafından kuruldu, cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele etmek amacıyla cinsiyet ayrımcılığının şiddeti doğurduğunu düşündüğü için ve bütün kadınlar için aslında oluşturulan baskı, ezilme biçimleri,

ayrımcılığı kendisinin merkezine aldı. Aslında kadın sorunları dediğimiz şeye baktığımızda bunun tamamen sistemsel bir sorun olduğu kadınlardan kaynaklı değil, sistemin kendisinin patriarkal sistemin kendisinin doğduğumuz andan itibaren, içine doğduğumuz o yapının kendisinden kaynaklandığını düşünüyoruz ve buna bu sorunu bütünlükle görüp bunun üzerinde mücadele ediyoruz, değişim fark yaratmaya çalışıyoruz.” (B, 58, 10)

Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği-İMDAT bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadın sorunlarına ilişkin bakış açısı ifade edilmiştir. Buna göre kadın sorunları, toplumsal bir sorun olarak ifade edilmektedir. Bu bakış açısının sebebi, kadının mevcut konumunun toplumun kültürel yapısına göre şekillendirilmesidir.

“Biz İMDAT olarak kadına yönelik sorunların halk sağlığı, toplum sağlığı sorunu olduğunu düşünüyoruz. Çünkü kadın hem toplum içindeki rolleri hem de topluma kazandırdığı birey anlamında çok önemli ve temel bir birey. Dolayısıyla sorunlarında toplum sorunlarını yansıttığını düşünüyoruz. O nedenle daha çok kadın ve çocuğa yönelik, kadın ve çocuk mağdurlara yönelik çalışmalar yapıyoruz ve İMDAT olarak, kadına yönelik sorunlarda ilerleme kaydederseniz aslında şiddet anlamında da Türkiye’de olumlu anlamda ilerleme kaydedileceğini düşünüyoruz.” (C, 38, 4)

Görüldüğü üzere katılımcı, kadın sorunlarını toplum ile bağdaştırmaktadır.

3.2. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Bakış Açısı

Kadın Dayanışma Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadına yönelik şiddete ilişkin bakış açısı, şiddetin ataerkil düzenle ilişkili olduğu yönündedir.

“Kadına yönelik şiddeti, erkek egemen sistemle bağlantılı şekilde onun bir aracı olduğunu düşünüyoruz. Çünkü kadına yönelik şiddet, çok küçük yaşlarda ailemizden itibaren maruz kaldığımız, partnerlerimizden, arkadaşlarımızdan... Bir şekilde bu erkek şiddetine maruz kalmışızdır ya da gelecekte karşımıza çıkacaktır, en basitinden yolda belki tacize uğrarız yani o şiddetin aslında hepimiz mağduruz. Erkek egemenlik ortadan kalkmadığı sürece bir şekilde şiddetin de maalesef devam edeceğini görebiliyoruz. Biz buraya gelen kadınlara danışma merkezinde, ana ilkelerimizden bir tanesi feminist ilkelerle şiddete maruz kalan kadınlarla bir dayanışma kurmayı amaçlıyoruz. Ama burada önemli olan şeylerden biri kadınlar yaşadıkları şiddetle ilgili kendilerini suçlayabiliyor, şiddeti

anlamlandırmakta zorlanabiliyor. Biz birlikte bu şiddetin aslında nasıl sistematik bir şiddet olduğunu, nasıl ev içinde emeklerine el konulduğunu, nasıl cinsellikle ilgili bir kararı erkeklerin verdiğini vs. anlıyoruz. Aslında biz her görüşmede kadınlarla, onların bize aktarımlarından öğrendiklerimizi de paylaşmış oluyoruz ve bu şekilde bir dayanışma ilişkisi kurmaya çalışıyoruz. Gerçekten kadınların şiddetle mücadelesi de dinlediğiniz zaman insanı çok güçlendiren bir şey. Bazen kadınlar sadece şiddet mağduru olarak yaftalanıyor, sürekli mağdur olarak kabul ediliyor. Hâlbuki öyle değil, kadınlar akla hayale gelmeyecek şekillerde bu şiddet karşısında devasa bir mücadele göstermiş bulunuyorlar ve giderek kadınlar kendi hayatları hakkında kendileri karar vermek istiyorlar.” (A, 27, 3)

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadına yönelik şiddete ilişkin bakış açısı; kadına yönelik şiddeti ortaya çıkarmanın var olan ataerkil düzen olduğu yönündedir.

“Çorum’daki bir yargıç kadının sırtından sopasını karnından sıpasını eksik etmeyeceksin kararını boşanma davasında hamile ve dayak yemiş bir kadının boşanma davasını reddetmek için kullandı. Bu ne demek? Yazılı yasalara bakmadan gerekçelendirmek için topluma dönüp, toplumdaki örf ve adetlere, kanunlara bakan yani yazılı olmayan kanunlara bakan bir yargıç vardı karşımızda ve bunu gerekçe olarak kullanıyordu. Bu da bize şunu gösterdi, toplum aslında erkek sistem, patriarkal bir sistem ve kadının üzerindeki şiddeti üretiyor, yaratıyor ve alkışlıyor. Buna karşı mücadele etmek gerekiyor. Dolayısıyla kadınların yaşadığı şiddet, kadınların kendi kişiliğinden olmadığını, bunun sistemsel bir nedenden ortaya çıktığının farkına varıp böyle adlandırdık. Tarif ettiğimiz kadına yönelik şiddet, toplumun şiddeti normalleştirilmesi ve kadını baskılamak, kadının özgürlüğünü elinden almak, kontrol edebilmek için kullandığı bir araç. Bu cinsiyet ayrımcılığını da sağlıyor. Psikolojik şiddet ya da fiziki şiddeti uyguladığınızda aslında burada erkeğe sağlanan ayrımcılıkla, ayrıcalıkla erkek bunu çok rahatlıkla yapabileceğini düşünüyor, hissediyor, öğreniyor, görüyor ve uyguluyor, kadını kendi istediği hayat biçimi içerisinde tutmak için. Şiddeti tamamen erkek sisteminin cinsiyet ayrımcılığını sağlayan bir aracı olarak ifade ediyoruz.” (B, 58, 10)

Görüldüğü üzere katılımcı kadına yönelik şiddeti, toplumda yazılı olmayan kurallar niteliği taşıyan örf ve adetlerin ortaya çıkardığı erkek egemen düzenle ilişkilendirmektedir. Bu düzen içinde barındırdığı baskı, kontrol gücü, ayrımcılık ile kadınların kendilerini gerçekleştirmelerinin önünde bir engel konumdadır ve şiddet bu engelin devamını sağlayan bir

araştırır. Kadın erkek eşitsizliğini oluşturan bu düzende, erkekler kendilerini kadınlarını baskılayacak, onlara şiddet uygulayacak bir ayrıcalıkta kabul etmektedir.

Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği-İMDAT bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadına yönelik şiddete ilişkin bakış açısı; kadına yönelik şiddet, kadınların cinsiyetlerinden dolayı maruz kaldıkları bir sorun olarak ifade edilmiştir.

“Biz kadının kadın olmasından kaynaklı gördüğü her türlü şiddet, kadına yönelik şiddettir diyoruz ve bu konuda bizim misyonumuz, vizyonumuz bir konunun ne olduğunu bilmezsek ve o konunun sorun olduğunu algılamazsak bu konuda ilerleme kaydedemeyiz şeklinde ilerliyor. Bu sebeptendir ki biz daha çok sivil toplumcu bir dernek olarak kadınlara yönelik olarak genelde eğitimler, bilgilendirme seminerleri, kongreler, mağdur grupları güçlendirme çalışmaları gibi çalışmalar yürütüyoruz.”
(C, 38, 4)

Görüldüğü üzere katılımcı kadına yönelik şiddeti, kadınların cinsiyetlerinden dolayı yaşadıkları bir sorun şeklinde aktarmaktadır. Derneğin kadına yönelik şiddetle mücadelesi farkındalık oluşturmak üzerine şekillenmiştir. Çalışmalar içerisinde gerçekleştirilen bilgilendirici eğitimler ve kongrelerle kadına yönelik şiddet sorununun sorun olarak kabul edilmesi başlangıç amaç kabul edilerek bilinç yükseltici çalışmalar gerçekleştirilmekte ve bu yöntemle şiddetle mücadelede gelişme kaydedileceği düşünülmektedir.

Kamer Vakfı bünyesinde yer alan katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmede kadına yönelik şiddete ilişkin bakış açısı; kadına yönelik şiddet ulusal bir sorun olarak ifade edilmekte ve şiddetin birçok türü olduğu vurgulanmaktadır. Kamer Vakfı bulunduğu konum itibarıyla de değerlendirmeler yaparak kadına yönelik şiddeti ele alan bir sivil toplum örgütüdür ve yürüttüğü mücadeleleri bir insani yardım olarak tanımlamaktadır.

“Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu sahasında 97’den beri çalışmayı yürüten Kamer Vakfı başlarken Türkiye gündeminde çok sarsıcı olan namus cinayetleri üzerine bir çalışma içindeydi ve bu çalışmaya da bölgede yapılan araştırmalar sonucu başlamıştı. Çünkü kadınlar şiddeti normalleştiriyordu, ev içi şiddet çok normaldi ve sahada “kol kırılır yen içinde kalır” anlayışı mevcuttu. Kamer Vakfı bu saha araştırmasından sonra namus cinayetleri, töre cinayetleri üzerine ilk projelerini gerçekleştirdi. Kadına yönelik şiddete bakış açısı da biraz buradan şekillendi. Kadına yönelik her türlü şiddete karşı çalışmalar üretiyor, projeler geliştirmeye çalışıyoruz. Çünkü biliyoruz, bölgelere göre şiddet farklılık gösterse de şiddetin kendisi aynı kalıyor ve türleri çok yönlü olarak yine kadın tarafından yaşanıyor. Bizim çalışmalarımız

aslında çok yönlü ve şiddete karşı bütün yapılan çalışmaların temelinde insani yardım çalışmaları var.” (D, 32, 5)

Her kadının şiddete maruz kalma riskinin var olduğu ve şiddetin sadece fiziksel olmadığı bakış açısıyla hareket eden vakıf, kadınların da bu farkındalığı kazanması adına çalışmalar yapmakta, kadınların mevcut haklarına ilişkin farkındalıklarını yükseltmeye çalışmaktadır. Ayrıca vakıf buldukları bölgenin özelliklerini de değerlendirerek çalışmalar yürütmekte, şiddetle mücadelelerini insani bir yardım olarak ifade etmektedir.

3.3. Kadına Yönelik Şiddetin Kaynağı

Kadın Dayanışma Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadına yönelik şiddetin kaynağına ilişkin bakış açısı değerlendirilmiştir. Buna göre şiddetin kaynağı, kadın erkek arasındaki eşitsizliği ve iktidar ilişkisini oluşturan ataerkil düzenle bağlantılıdır.

“Çok küçük yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunu görüyoruz ve bu yine ataerkil sistemle ilgili. Çok küçük yaşlardan itibaren kız çocukları olarak hep bir itaat etme, boyun eğme, aman uslu dur, sesini çıkarma, misafir gelince hizmet et diyerek yetiştiriliyoruz. Bunun karşılığında erkek çocukları ise daha özgür, aman sokakta oyna, oğlanlar mutfağa girmez diyerek, böyle kalıplaşmış kodlarla büyüyor. Tabi ki zaman içerisinde hayat değişiyor, alışkanlıklar, beklentiler değişiyor ama bir şekilde kadınların bedenleriyle ilgili bir koruma altına alma, onun adına karar verme, hep bunları görüyoruz. Kadın hayatına ilişkin karar verici olmak istediğinde, elinden o karar alınmak isteniyor ve bu tip durumlarda da şiddeti görüyoruz ya da mesela uzun süreli evlilikler içerisindeki erkek şiddetine her zaman sebepler bulunmaya çalışıyor. İşte erkek alkoldür, işini kaybetmiştir, iş yerinde patronuna arkadaşına sinirlenmiştir gibi... Bir sürü gerekçeyle şiddet uygulan bir kişiye dönüşüyor ve bunun da başka gerekçelerini de buluyor. Aslında şiddet iradeye dayalı bir davranış ve seçiliyor erkekler tarafından. Bu da bize iktidar ilişkisini çok net gösteriyor, erkek gücü yetene şiddeti uyguluyor.” (A, 27, 3)

Görüldüğü üzere katılımcı kadına yönelik şiddetin kaynağını, bir kişinin çocukluğundan itibaren geçerli olan yetiştiriliş tarzı ve ailenin bağlı olduğu toplumsal cinsiyet rollerini betimleyen normlarla ilişkilendirmektedir.

“Erkek şiddeti diyoruz, özneler erkek yani uygulayan erkek sonuçta, bunu eril düşüncenin yansıması olduğunu görüyoruz. Kaynağı da tabi ki kadın ve erkek eşitsizliğini normal gören, bunu besleyen, üreten yapılardır. Sosyalleşme sürecine baktığımızda o toplumun doğumdan okula kadar yani pembe

kıyafeti giydirmekten tutun, kreşlerdeki evcilik oyunlarına, evimizdeki çocuk oyuncaklarının ayrışmasına kadar, bize biçilen hayat tarzı var, bizim biyolojilerimize bakarak ona göre bir tanımlama yapılmış. Buna bağlı olarak kaynakta, toplumsal yapıyı oluşturan bu sistem.” (B, 58, 10)

Görüldüğü üzere katılımcı kadına yönelik şiddetin kaynağını, kadın erkek eşitsizliği olarak ifade ettiğimiz cinsiyet eşitsizliğiyle ilişkilendirmektedir. Çocukluktan yetişkinliğe, hayatın her döneminde kadın ve erkek biyolojileri temelinde değerlendirilerek, kendilerine buna göre bir yaşam biçilmektedir. Bu durum eşitsizliğe ve ayrımcılığa neden olmakla birlikte erkeklerin kadınlar üzerinde şiddet yoluyla söz sahibi olabilmesinin yolunu açmaktadır ve toplumdaki mevcut düzen de bunu desteklemektedir. Burada şiddetin kaynağı olarak ifade edebileceğimiz toplumun kendisi ve içinde barındırdığı düzendir.

Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği-İMDAT bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadına yönelik şiddetin kaynağına ilişkin bakış açısı; şiddetin kaynağı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak ifade edilmiştir.

“Kadına yönelik şiddet aslında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanıyor ve maalesef ataerkil bir toplum yapısına sahip olduğumuz için bu da beraberinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini getiriyor. Dolayısıyla bu durum kadınların eğitimde daha az yer alan, daha az işgücüne katılan bireyler olmasına sebep veriyor ve o yönde de bir bakış açısı var. Bizim çalışmalarımızda da temel aldığımız konu bu, eşitsizliğin ortaya çıkardığı bu durumlara karşı toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarına daha çok ağırlık veriyoruz.” (C, 38, 4)

Görüldüğü üzere katılımcı kadına yönelik şiddetin kaynağını, toplumda var olan erkek egemen sistemin ortaya çıkarmış olduğu toplumdaki kadın erkek eşitsizliği şeklinde aktarmıştır. Bu eşitsizlik ve eşitsizliğin ortaya çıkardığı sonuçlarla mücadele için de bilinç yükseltici, bilgilendirici çalışmalara önem verildiği söylenebilir.

Kamer Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede kadına yönelik şiddetin kaynağına ilişkin bakış açısı; şiddetin kaynağının tek bir etken olamayacağı birçok etkenin kaynak olarak kendini gösterebileceği şeklindedir.

“Şiddetin kaynağı birçok etken, sadece tek bir şeyle sınırlandıramayız. Kültür derim, kültürün içine gelenekleri, görenekleri koyarız. Ataerkil sistem, yetiştirilme tarzı, aile içerisinde erkek ve kız çocuğu ayrımcılığının başlaması, dinin kullanılması, eğitim sistemi, okulda gördüğümüz eğitim, toplumsal hayatta gördüğümüz örnekler, birçok etkeni sayabilirim açıkçası. Şiddet tek bir olaydan ibaret değil, tek bir

kaynaktan ibaret değil ve bazen bizde bunun içindeyiz. Kendimiz bile fark etmeden, farklı bir toplumsal çevreden etkilendiğimiz için, kendi ailemiz içinde yetiştirilme tarzımız ve yaşadıklarımızla bazı şeyleri normalleştirmemiz, bunlar bile aslında hepsi şiddetin kaynağı bence. Toplumsal roller, cinsiyet rolleri hepsi kadına yönelik şiddetin kaynağı.” (D, 32, 5)

Görüldüğü üzere katılımcı kadına yönelik şiddetin kaynağının tek bir etkene indirgenemeyeceğini, kültürün, geleneklerin, toplumda mevcut olan erkek egemen sistemin, ailenin sahip olduğu özelliklerin, dinin, toplumda kabul gören anlayışların, toplumsal cinsiyet rollerinin şiddetin kaynağı olabileceğini ifade etmektedir. Bu noktada birçok kaynaktan beslenen şiddetin bu açılardan ele alınarak değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelere yönelik mücadelelerin yürütülmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

3.4. Sivil Toplum Örgütü’nün Feminist Sosyal Hizmet ile İlişkisi

Kadın Dayanışma Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede vakfın feminist sosyal hizmet ilişkisi; vakfın sosyal hizmet literatüründe yer alan güçlenme yaklaşımını temel alarak uygulamalarını buna yönelik şekillendirmesi bu ilişkiyi ifade etmektedir.

“Vakıf, güçlendirme ekolüyle uygulamalarını gerçekleştirmektedir ve feminist hareketin sosyal hizmet alanına da destek sağladığını söyleyebiliriz. Burada temel olan, kadınları güçlendirmek, onların güçlü yönlerini ortaya çıkarmak ve daha önce yapabildiklerini, yaptıklarını göstermektir.” (A, 27, 3)

Görüldüğü üzere katılımcı vakfın feminist sosyal hizmetle ilişkisinde, öncelikle güçlenme yaklaşımına vurgu yapmıştır. Sosyal hizmet alanı içerisinde yer alan güçlenme yaklaşımında her bireyin bünyesinde bir gücün yer aldığı, güçlü yönlerinin olduğu ve kendi potansiyelinin farkında olarak değişimi gerçekleştirebileceği anlayışı yer almaktadır. Vakıfta bu anlayışla hareket ederek kadınların güçlü yönlerini görmelerini sağlamak, başarılarına odaklanarak şu andaki değişim için gerekli olan motivasyonu oluşturmalarına destek olmak ve güçlenmeleri için çalışmalarını gerçekleştirmektedir

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede vakfın feminist sosyal hizmetle ilişkisi; vakıf, devletin kadına yönelik sosyal çalışma alanını şekillendirmesinde etkili olmuştur.

“Medeni kanunu, ceza kanunu değiştirdik, İstanbul sözleşmesinin oluşmasını sağladık, 6284’ün gelmesini sağladık. Bütün bunlar kadınların başarısı oldu, kadın sığınakları kurultayı gibi. Bunları yapmaya başladığımız andan itibaren de devletin, belediyelerin sorumluluğunda olan o sosyal çalışma dediğimiz alanı etkiledik, farklılaştırdık. Kadına yönelik ayrımcılığı görmek ve bu eşitsizliği ortadan kaldırmak için

sosyal çalışmayı yerine getirirken şiddet farkındalığının olması gerekiyor. Dolayısıyla Mor Çatı her zaman onu etkilemeyi, farklılaştırmayı bir hedef olarak kendisine koydu. Bunu 1997’de öncülük ettiği kadın sığınakları kurultayları merkezinde devletin ve belediyelerin çalışan sosyal çalışmacılarını davet ederek kanıtlamış oldu ve ondan sonra hep kurultaylara çağırdık biz. Atölyeler düzenliyoruz, sosyal hizmetlerde görev almış alan kişilere yönelik sosyal çalışma atölyesi yapıyoruz.” (B, 58, 10)

Görüldüğü üzere katılımcı vakfın feminist sosyal hizmetle ilişkisini, öncelikle vakfın, devlet tarafından kadına yönelik gerçekleştirilmesi gereken sosyal çalışmalarının oluşmasına, şekillenmesine ve değişmesine yönelik sunduğu katkılarla olduğunu aktarmıştır.

Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği-İMDAT bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede derneğin feminist sosyal hizmetle ilişkisi; dernek, kadının güçlenmesine yönelik çalışmalarını feminist sosyal hizmetle ilişkilendirmektedir.

“Feminist sosyal hizmet duygusal ve sosyal problemlerin üstesinden gelmek için kadının güçlenmesinden bahsediyor. Kadının güçlenmesi olarak bakarsak konuya, bilgi bizim için güçtür. Bu, kadını bilgilendirmek ve farkındalığını arttırmak anlamına geliyor. Çünkü kadınlar bazen şiddet mağduru olduklarının ya da insani hak olarak onlara hak ettiklerinden daha azını verildiğinin farkında değiller. Dolayısıyla kadının desteklenmesi özellikle bilgiyle ve farkındalıkla desteklenmesi çok önemli. Bu noktada kadının istihdamı, psikolojik ya da sosyal açılardan desteklenmesi için bize bir talep geldiği zaman bireysel anlamda biz bunu değerlendirmeye çalışıyoruz, imkânlarımız dâhilinde destek vermeye çalışıyoruz. Zoraki Evliliklere Sıfır Tolerans adlı bir projemiz vardı. Bu proje hem sorunun ortaya koyulması hem de kadınlar için sosyal bir destek ağı sağlamasıyla kadının güçlenmesine yönelik çok önemli bir çalışmaydı.” (C, 38, 4)

Görüldüğü üzere katılımcı derneğin feminist sosyal hizmetle ilişkisini, kadının güçlendirmesine yönelik faaliyetleriyle ilişkilendirmektedir. Dernek kadının güçlenmesinin temelinde farkındalık oluşturmanın yer aldığını ifade etmektedir.

Kamer Vakfı bünyesinde yer alan katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmede vakfın feminist sosyal hizmetle ilişkisi; vakıf, kadının yararına, kadının güçlenmesine yönelik çalışmalarını feminist sosyal hizmet içerisinde değerlendirmektedir.

“Vakıftaki bütün hizmetimiz, çalışmalarımız aslında sosyal hizmete giriyor. Ataerkil sistemin ortaya çıkardığı, kadını sadece anne olarak görmeye, doğurganlık özelliği, sorumlulukları olan bir canlı olarak kabulüne nasıl feminizm

tamamen karşı çıkıyorsa sosyal hizmet olarak bizde karşı çıkıyoruz. Kadının toplumda güçlenmesi, ekonomik olarak özgürlüğünü kazanması, girdiği hiçbir alanda ayrımcılığa maruz kalmaması için verdiğimiz uğraşlar feminist sosyal hizmete giriyor. Cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı her türlü eşitsizlikle mücadele ediyoruz ve kendimizi bu noktada feminist sosyal hizmet bağlamında değerlendirebiliriz. Sosyal hizmet içerisinde, cinsiyet ayrımcılığının yol açtığı duygusal ve sosyal problemlerde bireylere, toplumlara destek olmak üzere çalışıyoruz. Güçlü toplum, güçlü aile ve güçlü kadın demektir. Yine güçlü kadın da güçlü toplum ve güçlü aile demektir bizim için.” (D, 32, 3,5)

Görüldüğü üzere katılımcılar vakfın feminist sosyal hizmetle ilişkisini, erkek egemen düzene karşı yürüttükleri mücadelelerinde, kadının cinsiyetinden çok daha fazlasını içerdiğini vurgulamalarında, kadının güçlenmesi, özgürleşmesi ve yüksek yararı için gerçekleştirilen çalışmaların mevcudiyetinde yer aldığını ifade etmektedir. Toplumun kadına atfettiği ikincil konumun ortaya çıkarmış olduğu problemlerin çözümüne yönelik destek çalışmaları da yine vakfı feminist sosyal hizmetle ilişkilendirmektedir.

3.5. Sivil Toplum Örgütü'nün Devlet Uygulamalarına Bakış Açısı

Kadın Dayanışma Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede vakfın devlet uygulamalarına bakış açısı değerlendirildiğinde, devlet uygulamalarının yetersiz kaldığını, erkek egemen anlayışın devlet uygulamalarında da mevcut olduğunu aktarmaktadır.

“Aslında biz kadınların bize aktarımları üzerinden, bize yaptıkları başvurularda bu mekanizmaları da izlemiş oluyoruz. Kadınlar bize gelmeden önce birçok farklı yere başvuru yapmış oluyorlar ve o aşamada yaşadıkları sorunları da bize aktarmış oluyorlar. Bizde onların bize aktardıklarından bu mekanizmalara ilişkin bir izleme yapmış oluyoruz. Kadınların en çok sorun yaşadıkları kolluk personeliyle irtibatlarında oluyor. Yanlış bilgilendirme, başvurusundan vazgeçirme, evine göndermeye çalışma, erkeği destekleme gibi birçok şeyden bahsediyorlar. Adli süreçlerde de benzer durum söz konusu. Erkek egemen bakış açısıyla hareket edilebiliyor. ŞÖNİM'ler nerdeyse hiç yok, vaat ettiği hiçbir şeyi gerçekleştirmedi. Kadınlar başvurduklarında orda da yargılanıyor, sorgulanıyor. Bizim temel amacımız mekanizmanın daha iyi çalışması, onları harekete geçirmek yönünde. Devletin etkin bir şekilde kadına yönelik şiddette sorumluluk almasını istiyoruz. Devletin kadına yönelik şiddetle ilgili bakış açısı giderek sertleşiyor, değil önlemeye yönelik sorumluluk almak tam tersine yıllar içerisinde teşvik eden bir hale geldiğini görüyoruz. Kadına yönelik şiddeti

öven, bunu görmezden gelen bir siyasal atmosfer bu alanda çalışana da etki ediyor ve kişiler bu alanda bir şey yapmak istemiyor. Artık yaşam hakkımızla ilgili çok ciddi tehdit ve saldırı altındayız. Siyasal iktidar, en temel hakkımız olan yaşam hakkımızı kaldırmaya çalışıyor. Bu atmosfer kadınlar için giderek zorlaşıyor. Ancak kadınların mücadeleleri de devam ediyor kesinlikle kadınlar özgürleşmek kendi hayatlarına sahip çıkmak için mücadele veriyor.” (A, 27, 3)

Görüldüğü üzere katılımcının devlet uygulamalarına bakış açısı, devletin yeterli sorumluluğu almadığı yönündedir. Vakıf, kendilerine başvuru yapan kadınların deneyimlerinden süreçte yaşanan olumsuzluklara ilişkin bilgi sahibi olmaktadır

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede vakfın devlet uygulamalarına bakış açısı; mevcut yasaların uygulanmasında hataların, eksikliklerin olduğu yönündedir.

“6284 sayılı kanun içeriğinden ziyade şu an en büyük problem uygulamada olduğu için içerikteki eksiklere gelemiyoruz. Örneğin anında verilmesi gereken kararlar bazen verilemeyebiliyor. İhlaller meselesi en büyük problem. Bu yasanın alınmasından sonra ihlal edilmesi noktasında yargıçlar ceza vermekten çekiniyorlar, vermiyorlar, erteliyorlar, para cezasına dönüyor ve adamlarda bunu çok iyi biliyor. Devletten her şeyden önce bu yasalara karşı bir duruş olmamasını bekliyoruz. İkincisi ben hayatımı sürekli bir şeyleri korumaya çalışır şekilde yaşamak istemiyorum, yepyeni ve daha güzel şeylerin oluşması için yaşamak istiyorum. Devletten beklediğim gerçek anlamda, samimi bir şekilde kadın ve erkek eşitliğini sağlayabilecek adımlar atması, var olan yasalara dokunmaması, onun yerine ben daha ne yapabilirim, nasıl düzeltebilirim diye çalışmasıdır. Kreşinden okuluna, eğitim ve çalışma hayatında, her konuda kadınların önünü açacak yeni yasalar yeni düzenlemeler, yeni uygulamalar getirmesini beklerim. Konuşurken de kadın ve erkek eşittir demesini beklerim var olan iktidarın da. Her şeyden önce kadın erkek eşitliğini samimi bir şekilde inanmalarını ve uygulamalarını bekliyorum.” (B, 58, 10).

Görüldüğü üzere katılımcının devlet uygulamalarına bakış açısı, devlet uygulamalarında eksiklikler olduğu ve 6284 sayılı kanunun uygulanmasında sıkıntılar yaşandığı yönündedir.

Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği-İMDAT bünyesinde yer alan katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmede derneğin devlet uygulamalarına bakış açısı; var olan yasaların uygulanması konusunda sıkıntılarının olduğu yönündedir.

“Dernek olarak birçok saha araştırması yapıyoruz. Problem sahası olarak gördüğümüz noktalara odaklanıp o

alandaki çalışmalar yapıyoruz ve bunları meclise, çocuk hakları ya da kadın çalışmaları komisyonuna sunuyoruz ve biz bu raporların sadece orada sunulup geçilmesini istemiyoruz. Kadına yönelik şiddetle alakalı net verilerin topluma paylaşılmasını istiyoruz. En azından sivil toplum kuruluşları olarak bizlerle paylaşması lazım ki biz de çalışmalarımızı buna göre yönlendirelim. Bununla beraber beklentimiz devletimizin bizi işbirlikçi olarak görmesidir. Sivil toplum kuruluşlarının devlet eliyle bir araya gelmesinin, sorunlar ve çözüm üzerine konuşmasının hepimiz için daha ilerleyici olabileceğini düşünüyoruz. 6284 var, çok güzel konumlandırmış, tanımlamış ve uygulamaya yönelik yazı anlamında çok iyi tedbirler var. Fakat işlevsellik anlamında hantal kalıyor diyebiliriz. Ayrıca faalin rehabilitasyonu da bizim için çok önemli. Çünkü biz mağdurdaki farkındalığı arttırıp bir şekilde o şiddetin içinden alıp çıkarabiliriz. Ama faalin o şiddetle ilgili alt yapısı iyileştirilmediği sürece bu şiddet başka birine yansiyacaktır.” (C, 38, 4)

Görüldüğü üzere katılımcının devlet uygulamalarına bakış açısı, öncelikle mevcut yasaların sahadaki yansımalarında eksiklerin olduğu şeklindedir. Dernek, devletten şiddet mağduru kadınlara ilişkin verilerin paylaşılmasını ve devletin sivil toplum kuruluşlarını tanıyarak işbirlikçi olarak görmesini beklemektedir. Ayrıca dernek, sadece mağdur odaklı değil faalinde iyileştirilmesine yönelik uygulamaların gerekliliği üzerinde durmaktadır ve bu şekilde bir uygulamayla aslında şiddet sorunuyla daha işlevsel şekilde mücadele edilebileceği sonucu çıkarılabilir.

Kamer Vakfı bünyesinde yer alan katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmede vakfin devlet uygulamalarına bakış açısı; kadına yönelik şiddetle mücadele var olan devlet uygulamalarının yeterli ve işlevsel olmadığı yönündedir.

“Bu noktada iktidar sadece üye olduğu ya da altını imzaladığı sözleşmeleri uygulasa yeterli olurdu bizim için. Ekstra yeni bir yasa, kanun beklemiyoruz. Var olanı uygulaması yeterli olabilirdi bugün bir kadının daha öldürülmemesi için. 6284 sayılı kanunun içeriğine baktığımızda o kadar çok kadını, çocuğu, aileyi koruyan madde var ki keşke uygulanabilirlik noktasında da böyle olsa, uygulanabilirlik noktasında gerçekten çok eksik var. İçeriğine baktığımız zaman da birçok hüküm, mevzuat var ama onlarda da eksiklikler var hala. Tedbir kanunu var, kadınlar karakola gidip dilekçe veriyor ama dilekçelerini almıyorlar mesela. Yasanın uygulanabilir noktasına gelmeden kapıdan kovuluyor kadın. Şönimlerin, sığınmaevlerinin mevzuatlarına bakıyoruz psikolojik destek, kreş desteği, çocuklarla birlikte kalabilir yazıyor. Ama o süre zarfında kadının

istihdamına, eğitimine yönelik ilerleyen yaşamında hayatını idam ettirebileceği hiçbir çalışma olmuyor ki. Onlar sadece kâğıtlarda yazıyor, çok eksik var.” (D, 32, 5)

Devletten beklentiler konusunda öncelikle, var olan kanunların gerektiği şekilde uygulanması istenmektedir, uygulama aşamasında sürece dâhil olan görevlilerden de konuya ilişkin bilinç ve hassasiyet beklenmektedir. Ek olarak kadının korunması dışında, ilerleyen süreç içinde kadının güçlenmesini, kendi ayakları üzerinde durabilmesini sağlayacak eğitim ve istihdam çalışmalarının gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Sonuç

Şiddet, hukuki yönü bulunan insan hakları açısından oldukça önemli olan ve halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilebilecek bir kavramdır. Şiddet hukuki yönü ile bir suç olarak kabul edilmekte ve her ülkede farklı yasal düzenlemelere tabi olmaktadır. Örneğin, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet gibi çeşitli şekillerde tanımlanabilir ve bu suçlarla ilgili yasal yaptırımlar belirlenmiştir. Hukuki yönüyle şiddetle mücadele, etkili yasal düzenlemelerin oluşturulması, suçluların adalete teslim edilmesi ve mağdurların korunması ve desteklenmesini içerir. Aynı zamanda şiddet, temel insan haklarının ihlali olarak kabul edilir. Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi ve diğer uluslararası insan hakları belgelerinde herkesin yaşam hakkına, işkence ve kötü muameleye karşı korunma hakkına, eşitlik ve özgürlük hakkına vurgu yapılır. Dolayısıyla, şiddetle mücadele, insan haklarının korunması ve ihlallerin önlenmesi için önemli bir araçtır. Şiddet sadece hukuki boyutu ve insan hakları ihlali açısından değil, toplumsal bir sorun olduğu gibi halk sağlığı sorunu olarak da değerlendirilmektedir. Nitekim, şiddet bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz etkileyen ve toplumun genel refahını tehdit eden bir halk sağlığı sorunudur. Şiddet, mağdurların fiziksel yaralanmalarına, travmalarına ve psikolojik sorunlarına yol açabilir. Ayrıca, şiddet toplumda korku, güvensizlik ve huzursuzluk hislerine neden olabilir. Halk sağlığı açısından, şiddetin önlenmesi ve azaltılması, toplumun genel sağlığı ve refahı için kritik öneme sahiptir.

Bu üç boyut birbirini tamamlayıcıdır ve şiddetle mücadelede bütüncül bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, etkili yasal düzenlemelerin yanı sıra insan haklarının korunması, eğitim ve farkındalık çalışmaları, toplumsal normların değiştirilmesi ve halk sağlığı politikalarının geliştirilmesini içerir. Bu şekilde, şiddetle mücadelede hem hukuki hem de insan hakları açısından adil ve etkili çözümler bulunabilir ve toplumun genel sağlığı ve refahı artırılabilir. Ayrıca, şiddetin toplumsal, kültürel ve cinsiyet temelli boyutları da vardır. Kadına yönelik şiddet, çocuk istismarı, etnik veya dini gruplara yönelik şiddet gibi belirli gruplara karşı yapılan saldırılar, toplumsal hukuk ve insan hakları açısından özellikle endişe vericidir ve bu tür durumlarla mücadele etmek için özel önlemler alınması gerekebilir.

Kadına yönelik şiddet sadece bir insan hakları ihlali değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir biçimi ve mağdurlar üzerinde büyük bir olumsuz etkisi ve toplum için önemli bir maliyeti olan, dünya çapında salgın boyutlarda bir sosyal ve sağlık sorunudur. Kadına yönelik şiddetin farklı biçimleri arasında, kadına yönelik yakın partner şiddeti, kadınların yaşadığı en yaygın şiddet biçimlerinden biridir (Devries vd., 2013, s. 1527). Muazzam önemine rağmen, bu şiddet biçimlerinin "özel bir mesele" veya "gizli bir sorun" olduğuna dair yaygın bir sosyal algı vardır (Vázquez-González vd., 2023, ss. 3-5). Birleşmiş Milletler'in sürdürülebilir kalkınma hedefinde vurguladığı gibi, "kamusal ve özel alanda tüm kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılması", toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınları ve kız çocuklarının güçlenmesi açısından çok önemli bir hedeftir (Bochenkova, Buonanno ve Galletta, 2023, s. 2). Bu hedefi gerçekleştirmek hususunda sivil toplum örgütlerine önemli roller düşmektedir. Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele eden kadın sivil toplum örgütlerinin kadın sorununa ve kadına şiddete yönelik bakış açısını değerlendirmek ve feminist sosyal hizmet çerçevesinde destek ve önerilerini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Nitekim feminist sosyal hizmet özellikle kadınların sosyal dünyalarını anlamayı, düşünmeyi ve dönüştürmeyi amaçlayan bir sosyal hizmet uygulamasıdır (Dominelli, 2002, s. 25).

Sivil toplum örgütlerinin kadın sorunlarına ilişkin bakış açıları incelendiğinde temelde erkek egemen anlayışın varlığı ve erkeğin otoritesinin sarsılma ihtimali olduğu görülmektedir. Ayrıca ataerkil sistemin kadın üzerinde bir baskı aracı olarak görülmesi, kadın sorunlarının temelindeki odak noktadır. Kadın üzerinde bir baskı aracı olarak sistemi arkasına alan erkek egemen anlayış, aynı zamanda ayrımcılığın temelini oluşturmaktadır. Ataerkil sistem ayrımcılığı ortaya çıkardığı için, kadın sorunları da toplumsal sorun haline gelmektedir. Bu yüzden sivil toplum örgütlerinin kadın sorunlarını çözmek için gösterdikleri tutum, ayrımcılık ve eşitsizliğin ortadan kaldırılması için bir savunuculuk rolü içerisinde gerçekleşmektedir. 1990'lardan bu yana, sivil toplum örgütleri dâhil olmak üzere sivil toplum aktörleri, toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygın olarak benimsemiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların güçlenmesini amaçlayan belirli faaliyetlere ek olarak, kalkınma süreci boyunca kadınların ve erkeklerin ihtiyaç ve çıkarlarını dahil etmeyi amaçlayan çift yönlü bir strateji olarak kabul edilmektedir (Jenderedjian ve Bellows, 2021, s. 15).

Sivil toplum örgütleri kadına yönelik şiddete ilişkin bakış açılarını kadın sorunlarının ortaya çıkma sebebi olarak gördükleri ataerkil düzen üzerinden değerlendirmektedir. Kadına yönelik şiddet ile mücadele için sivil toplum örgütleri yaptıkları destekleri kimi zaman bilinç yükseltici eylemler kimi zaman da bir insani yardım olarak tanımlamaktadır. Kadına yönelik şiddet yeni bir olgu olmadığı gibi, kadınların fiziksel, zihinsel ve üreme sağlığı üzerindeki sonuçları da yeni değildir. Yeni olan, kadına yönelik şiddet eylemlerinin münferit olaylar olmadığı, daha ziyade kadınların ve kız

çocuklarının haklarını ihlal eden, topluma katılımlarını sınırlayan ve sağlıklarına ve esenliklerine zarar veren bir davranış modeli oluşturduğunun giderek daha fazla kabul görmesidir. Bu nedenle, kadına yönelik şiddet hukukun ve insan haklarının ihlali ve bir halk sağlığı sorunu olarak ortaya çıkmaktadır (Moreno vd., 2013, s. 6).

Sivil toplum örgütleri kadına yönelen şiddetin kaynağını ise, toplumun kadın ve erkeğe biçtiği roller olarak tanımlanan toplumsal cinsiyet kavramında aranması gerektiğini belirtmektedir. Şiddetin kaynağı toplumsal cinsiyet ile ilişkili olmakla birlikte, bu kültürel dayatmalara yol açan ise yine ataerkil sistem olarak görülmektedir. Dolayısıyla şiddetin kaynağı toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir.

Sivil toplum örgütlerinin feminist sosyal hizmet ile ilişkisi değerlendirildiğinde genel anlamda örgütlerin sosyal hizmet alanında önemli bir yer tutan güçlenme çerçevesinde hareket ettiği görülmektedir. Feminist sosyal hizmetin kadının güçlenmesi yönündeki uygulamaları, kadına şiddet ile mücadele eden sivil toplum örgütlerinin de temel yöntemidir. Böylece kadınların farkındalığının artırılması amaçlanmaktadır.

Sivil toplum örgütlerinin kadına şiddete yönelik uygulamalarını değerlendirirken, özellikle uygulamaların yetersiz kaldığı ve yapılan düzenlemelerin erkek egemen anlayış ile yapıldığı vurgulanmaktadır. Diğer yandan sağlıklı ve güncel veri paylaşımı ile sivil toplum örgütlerinin devletin işbirliği yaptığı Kurumlar olması gerekliliği de gündeme getirilmektedir. Ancak kadın alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin üzerinde hemfikir olduğu temel konu, kadınların şiddetten korunmasının dışında kadının eğitim ve istihdam alanında güçlenmesidir. Kadının güçlenmesi ile sağlıklı toplumlar oluşacaktır. Bir sivil toplum örgütü kadınlara yardım etmeye başladığında psikolojik güçlenme döngüsünün devam etmesine neden olacaktır. Toplumsal cinsiyet ilişkilerinde meydana gelen dönüşümlerin de hepimiz için olumlu sonuçları olacaktır.

Kadına yönelik şiddetin yok edilmesini amaçlayan sivil toplum örgütlerinin birer demokratik kuruluşlar olduğu, kadınların bilgilenmesine ilişkin farkındalık sağlamaya çalıştıkları gibi devletin de sorumluluğunu yerine getirmesi konusunda mücadeleye giriştikleri söylenebilir. Bu konuda Putnam'ın ifade ettiği gibi sivil toplum örgütlerinin kendi aralarında bağ kurması ve devletin soruna sahip çıkmasını sağlamak için bireyle (kadın) devlet arasında köprü kurma işlevini yerine getirmesi demokratik bir görev olarak sivil toplum örgütlerinden beklenmektedir.

Kadın Dayanışma Vakfı, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) ve Kamer Vakfı (Kadın Merkezi Vakfı), Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda önemli çalışmalar yapan sivil toplum örgütleridir. Bu örgütlerin genel olarak kadına yönelik şiddetle ilgili faaliyetleri şu şekildedir:

• **Kadın Dayanışma Vakfı:** Kadın Dayanışma Vakfı, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek ve kadınların haklarını savunmak amacıyla çalışmaktadır. Bu amaçla, şiddet gören kadınlara destek hizmetleri sunmakta, hukuki danışmanlık ve psikososyal destek sağlamakta, farkındalık ve eğitim programları düzenlemektedir.

• **Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı:** Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, şiddet gören kadınların barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla sığınmaevi işletmektedir ve bu kadınlara hukuki, psikososyal ve ekonomik destek sağlamaktadır. Ayrıca, kadına yönelik şiddetle ilgili araştırma ve raporlar yayımlamakta, farkındalık çalışmaları yürütmekte ve kamuoyunu bilgilendirmektedir.

• **Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT):** İMDAT, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, mağdurların rehabilite edilmesi ve şiddeti önlemek için toplumsal bilincin artırılması amacıyla çalışmaktadır. Bu amaçla, hukuki danışmanlık, psikososyal destek, eğitim ve farkındalık programları düzenlemekte ve şiddetle ilgili araştırmalar yapmaktadır.

• **Kamer Vakfı (Kadın Merkezi Vakfı):** Kamer Vakfı, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek ve kadınların toplumdaki konumunu güçlendirmek amacıyla çalışmaktadır. Bu kapsamda, sığınma evleri işletmekte, hukuki destek ve danışmanlık hizmetleri sunmakta, eğitim ve farkındalık programları düzenlemekte ve kadınların ekonomik ve sosyal haklarını savunmaktadır. Bu örgütlerin faaliyetleri, şiddet mağduru kadınların desteklenmesi, şiddetin önlenmesi için toplumsal farkındalığın artırılması ve kadınların haklarının savunulması gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Her biri kendi uzmanlık alanında çalışarak, kadına yönelik şiddetin azaltılması ve toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanması için çaba sarf etmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Seda Topgöl: %40, Emre Kol: %20, Selin Metin: %40

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla, Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan izin alınmıştır (25.03.2022 / 134) alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Seda Topgöl: 40%, Emre Kol: 20%, Selin Metin: 40%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: Ethics committee approval (25.03.2022 / 134) was obtained from Akdeniz University Ethics of Scientific Research and Publication in Social and Human Sciences Ethics Committee for the purpose of carrying out this study approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Önerilen Atıf: Topgül, S., Kol, E. & Metin, S. (2024). Feminist sosyal hizmet perspektifinden sivil toplum örgütlerinin kadına yönelik şiddet ile mücadeledeki rolü. *Akademik Hassasiyetler*, 11(26), 243-270. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1465884>

Kaynakça

- Akgün, R. (2020). Dezavantajlı/risk altındaki gruplar: Kadınlar. H. Doğan (Ed.), *Sosyal hizmette dezavantajlı/risk altındaki gruplar içinde* (ss. 55-83). Nika Yayınevi.
- Bochenkova, A., Buonanno, P. and Galletta, S. (2023). Fighting violence against women: The role of female political representation. *Journal of Development Economics*, 164(103140), 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2023.103140>
- Cheston, S. and Kuhm, L. (2002). *Empowering women through microfinance*. 10 Ocak 2024 tarihine <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/5353418/empowermentlibre.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Devries, K. M., Mak, J. Y. T., García-Moreno, C., Petzold, M., Child, J. C., Falder, G., Lim, S., Bacchus, L. J., Engell, R. E., Rosenfeld, L., Pallitto, C., Vos, T., Abrahams, N. and Watts, C. H. (2013). The Global prevalence of intimate partner violence against women. *Science*, 340(6140), 1527-1528. <https://doi.org/10.1126/science.1240937>.
- Dominelli, L. (2002). *Feminist social work theory and practice*. Palgrave.
- Dögerlioğlu, Ö. (2005). Sosyal ağlar ve örgütsel başarı: yerleşiklik teorisi. *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, 20(235), 36-41.
- Erözden, O. (2005). Sivil toplumun karanlık yüzü: Demokrasiye geçiş sürecinde sivil toplumun farklı görünüşleri, Hırvatistan örneği. L. Sunar (Ed.), *Sivil toplum: Farklı bakışlar içinde* (ss. 175-187). Kaknüs Yayınları.
- Field, J. (2008). *Sosyal sermaye* (2. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Fine, B. (2008). *Sosyal sermaye sosyal bilime karşı bin yılın eşliğinde ekonomi politik ve sosyal bilimler* (Çev. A. Kars). Yordam Kitap.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Hibbs, L. (2022). "I could do that!" – The role of a women's non-governmental organisation in increasing women's psychological empowerment and civic participation in Wales. *Women's Studies International Forum*, 90(102557), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2021.102557>.

- Jenderedjian A. and Bellows, A. C. (2021). Rural poverty, violence, and power: Rejecting and endorsing gender mainstreaming by food security NGOs in Armenia and Georgia. *World Development*, 140(105270), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105270>.
- Kahraman Güloğlu, F. (2020). Dezavantajlı bir grup olarak şiddet sarmalında kadınlar. M. Serdar (Ed.), *Dezavantajlı gruplar ve sosyal hizmet içinde* (ss. 113-148). Grafiker yayımları.
- Moreno, C., Pallitto, C., Devries, K., Stöckl, H., Watts, C. & Abrahams, N. (2013). *Global and regional estimates of violence against women prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. 5 Şubat 2024 tarihinde <https://www.catalystfoundation.com.au/wp-content/uploads/13World-Health-Organisation-Prevalence-of-DV.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon Schuster paperbacks.
- Saulnier, C. F. (2000). Incorporating feminist theory into social work practice: Group work examples. *Social Work With Groups*, 23(1), 5-29. https://doi.org/10.1300/J009v23n01_02.
- Topgöl, S. (2014). *Örgütsel sosyal sermayenin performans yönetimi algısı üzerindeki etkileri: Bir alan araştırması* [doktora tezi]. Anadolu University.
- Topgöl, S. (2022). *Sosyal politika boyutu ile yoksulluk ve sosyal hizmet*. Filiz Kitabevi.
- Vázquez-González, L., Bosch-Fiol, E., Sánchez-Prada, A., Ferreira-Basurto, V., Delgado-Álvarez, C. and Ferrer-Pérez, V. A. (2023). Bystander behavior in violence against women in Spain: A scoping review. *Aggression and Violent Behavior*. 72(101861), 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2023.101861>.
- Zimmerman, M. (1995). Psychological empowerment: Issues and illustrations. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 581-599. <https://doi.org/10.1007/BF02506983>.

Extended Abstract

Individuals and societies require the profession of social work due to oppressive systems and unjust practices in individual and societal life. In fact, social work aims to rectify social conditions that hinder individuals' social functioning and individual and societal welfare in any situation and aims to foster the development of individuals. In other words, the ultimate goal of social work is to position individuals better in their environments in terms of social welfare and functionality. Additionally, based on the principle of "respect for the worth and dignity of the individual," the social work profession aims to enhance the welfare of individuals and societies based on

four fundamental concepts: "freedom," "equality," "respect for diversity," and "social justice." At this point, the value and importance attributed to individuals by social work are directly parallel to human rights, focusing on individuals' ability to lead meaningful lives in personal and social domains and prioritizing human rights while providing necessary social support. Operating on the assumption that every person is valuable, the fundamental aim of social work is to facilitate the construction of a social structure based on equality and justice in society and to accomplish this process while preserving the dignity and honor of individuals in the context of human rights. In this context, social work, which undertakes the mission of combating human rights violations, emerges as a non-oppressive practice.

Violence against women is also a public health crisis and one of the most significant human rights violations hindering development. At the root of violence lies structural injustices reinforced by patriarchal norms entrenched over thousands of years. Civil society organizations also play significant roles in protecting and empowering women. This study aims to examine civil society organizations combating violence against women in Turkey within the context of feminist social work and to shed light on social workers' perspectives on violence against women. The study is one of the limited research efforts that address the relationship between violence against women and civil society organizations within the framework of social work.

The study used purposive sampling, a convenience sampling method. Four participants from four identified women-focused civil society organizations agreed to participate in in-depth interviews. Due to the emergence of recurring findings from the interviews, the number of interviewees was limited to four social workers. The civil society organizations included in the research are the Women's Solidarity Foundation, Purple Roof Women's Shelter Foundation, Association for the Prevention and Rehabilitation of Violence (IMDAT), and Women's Center Foundation (Kamer Foundation). The research adopted a case study design, one of the qualitative research patterns.

When examining civil society organizations' perspectives on women's issues, it is observed that fundamentally, there exists a male-dominated perspective and the possibility of erosion of male authority. Additionally, viewing the patriarchal system as a tool of oppression against women forms the focal point of women's issues. The male-dominated perspective, along with patriarchal support as a means of oppression against women, forms the basis of discrimination. Since the patriarchal system leads to discrimination, women's issues have become social problems. Therefore, the attitudes exhibited by civil society organizations in addressing women's issues include advocacy roles aimed at eliminating discrimination and inequality. Since the 1990s, civil society actors, including civil society organizations, have widely embraced gender equality. Gender equality is considered a two-way strategy

aiming to empower both women and incorporate the needs and interests of women and men throughout the development process.

Civil society organizations emphasize that the source of violence against women should be sought within the concept of gender, which is defined by societal roles assigned to women and men. Although violence is associated with gender, it is observed that the root cause leading to these cultural impositions is again the patriarchal culture. Therefore, the source of violence is gender inequality.

When evaluating the relationship between civil society organizations and feminist social work, it is generally observed that organizations operate within the framework of empowerment, which holds a significant place in the field of social work. Practices of feminist social work in empowering women are fundamental methods also used by civil society organizations combating violence against women. This aims to increase awareness among women.

When evaluating the practices of civil society organizations regarding violence against women, it is emphasized that these practices are often inadequate, and regulations are made from a male-dominated perspective. On the other hand, the necessity of cooperation with government institutions through healthy and up-to-date data sharing is also highlighted. However, the fundamental issue agreed upon by civil society organizations working in the field of women's rights is the empowerment of women in education and employment areas, as well as protecting them from violence. Empowering women will lead to the formation of healthier societies. When a civil society organization starts to help women, it will initiate the cycle of psychological empowerment for women. Transformations occurring in gender relationships will result in positive outcomes for all of us.